

اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال بیست و سوم، شماره ۹۲، زمستان ۱۳۹۴

بررسی عوامل مؤثر بر عدم موفقیت بنگاه‌های زودبازده بخش کشاورزی شهرستان دشت آزادگان

محمد آقاپور صباغی، لیلا چلداوی^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۱۲/۲۰ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۱۰/۸

چکیده

هدف اصلی از گسترش بنگاه‌های زودبازده در بخش کشاورزی ایجاد اشتغال و توسعه این بخش است. اما آمار حاکی از عدم موفقیت این بنگاه‌ها در دستیابی به اهداف مورد نظر می‌باشد. لذا در مطالعه حاضر دلایل عدم موفقیت این بنگاه‌ها در شهرستان دشت آزادگان ارزیابی شد. اطلاعات از طریق ۱۷۰ پرسش‌نامه از بنگاه‌های زودبازده مربوط به بخش دامپروری در سال ۱۳۹۱ جمع‌آوری شد. الگوهای لاجیت و تابع تجزیه و تحلیل تبعیضی به منظور تبیین اهداف تحقیق به کار رفتند. نتایج به دست آمده از هر دو الگو نشان داد که "نسبت آنی"، "نسبت سرمایه اولیه به وام دریافتی"، "نسبت پاداش تشویقی به حقوق ثابت" و "نوع طرح" از جمله مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر موفقیت بنگاه‌ها هستند. با توجه به نتایج، پیشنهاد

۱. به ترتیب استادیار (نویسنده مسئول) و دانشجوی کارشناسی ارشد گروه مدیریت کشاورزی دانشگاه آزاد اسلامی (واحد شوشتر)

e-mail: aghapour2000@yahoo.com

e-mail: sadeghtorfi60@yahoo.com

اقتصاد کشاورزی و توسعه - سال بیست و سوم، شماره ۹۲

می‌گردد قبل از اعطای تسهیلات، تحقیقاتی در زمینه توان مالی مجریان و آنچه به عنوان آورده شخصی در طرح متعهد می‌شوند انجام گیرد.

طبقه‌بندی JEL: H81, H32, D21

کلیدواژه‌ها:

بنگاه‌های کوچک و زودبازده، الگوی لاجیت، تابع تجزیه و تحلیل تبعیضی، شهرستان دشت آزادگان

مقدمه

در اکثر کشورهای جهان توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط جزو سیاست‌های اصلی و اولویت دار دولتی به شمار می‌رود. تجربه این کشورها نشان می‌دهد بنگاه‌های کوچک و متوسط در ایجاد و افزایش اشتغال و رشد اقتصادی کشورها نقش اساسی دارند به طوری که در قاره اروپا ۹۰ درصد از کل تعداد کسب و کارها و ۶۵ درصد از گردش مالی بنگاه‌ها به بنگاه‌های کوچک و متوسط اختصاص دارد (وحدت و داداشی، ۱۳۸۹). این بنگاه‌ها با به‌کارگیری منابع ناچیز و تأمین احتیاجات بازارهای داخلی یکی از مهم‌ترین بخش‌ها در حوزه اقتصاد هر کشور به شمار می‌روند و به‌طور معنی‌داری در تولید ناخالص داخلی آن‌ها مؤثرند و در کشورهای توسعه یافته در کسب ارز از طریق صادرات مشارکت قابل توجهی دارند. مطالعات مختلف نشان می‌دهند که در کشورهای در حال توسعه نیز معمولاً بین ۴۰-۶۰ درصد از کل ارزش افزوده در اقتصاد ملی، ناشی از عملکرد این بنگاه است (انصاری، ۱۳۷۹). همچنین باید در نظر داشت توقف و تعطیلی این بنگاه‌ها می‌تواند خسارت جبران‌ناپذیری به اقتصاد کشور وارد کند و باعث از بین رفتن منابع انسانی و مالی گردد. از این رو مطالعات و تحقیقات مختلفی در زمینه عوامل مؤثر بر توفیق این بنگاه‌ها در دستیابی به اهدافشان انجام شده است. کاسیا و کولوبل (۲۰۰۹) دو عامل میل به ریسک و سرمایه‌گذاری را مهم‌ترین عوامل در بهبود عملکرد و رشد بنگاه‌های کوچک و متوسط معرفی کردند.

بررسی عوامل مؤثر.....

مستندات چشم انداز بلند مدت جمهوری اسلامی ایران نیز به اهمیت جایگاه مؤسسات کوچک اشاره کرده است. آمار و ارقام نشان می‌دهد که تعداد واحدهای صنعتی کشور قریب به ۴۰۰ هزار واحد با حدود ۲ میلیون شاغل می‌باشد. از این تعداد نزدیک به ۳۰۰ واحد بزرگ و بقیه واحدهای کوچک و متوسط را شامل می‌گردند (گزارش وضعیت اشتغال سازمان مدیریت و برنامه ریزی، ۱۳۸۹). بیش از ۶۰ درصد کل نیروی کار در این بنگاه‌ها کار می‌کنند و سهم این بنگاه‌ها در ارزش افزوده بیش از ۳۴ درصد است (انصاری، ۱۳۷۹). بر اساس آمار موجود در کشورمان، حدود ۲۳ درصد از واحدهای کوچک در سال اول و تقریباً ۴۲ درصد در پایان سال پنجم از شروع فعالیت به دلایل مختلفی با ناکامی مواجه شده و ناچار به توقف فعالیت شده‌اند که این امر ضرورت توجه به علل شکست بنگاه‌های کوچک و زودبازده را نشان می‌دهد (وحدت و داداشی، ۱۳۸۹). با اینکه شکست برای هر بنگاه اقتصادی می‌تواند وجود داشته باشد، اما عوامل و علت‌های آن برای بخش‌های مختلف اقتصادی متفاوت است. در یک بخش پویا و فعال همچون بخش کشاورزی که نیازها در طول زمان به سرعت تغییر می‌کنند، اهمیت این موضوع دو چندان می‌شود. در ایران مطالعه‌ای در زمینه توقف، خروج، شکست و یا زمینه‌های مرتبط با ورشکستگی بنگاه‌ها در بخش کشاورزی صورت نگرفته و اغلب مطالعات انجام شده در این زمینه مربوط به شکست بنگاه‌ها در بخش صنعت بوده است. به عنوان مثال فیض پور و مؤید توقف بنگاه‌های صنعتی و عوامل مؤثر بر آن را در استان یزد مورد تحلیل قرار دادند. مجموع نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که استقرار در شهرک‌های صنعتی و اندازه بنگاه اثری بر توقف آن‌ها نداشته است. با این حال، احتمال توقف بنگاه در بین گروه‌های مختلف صنعت متفاوت بوده و علاوه بر آن احتمال توقف بنگاه‌های مسن کمتر از بنگاه‌های جوان است (فیض پور و مؤید، ۱۳۸۸). مدهوشی و تاری (۱۳۸۶) حیات و توقف بنگاه‌های تولیدی در بخش صنعت را مورد بررسی قرار داده است. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که بین سرمایه اولیه بنگاه‌های تولیدی کوچک و بقای آن‌ها در طی دوره مورد مطالعه رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.

اقتصاد کشاورزی و توسعه - سال بیست و سوم، شماره ۹۲

بخش کشاورزی در استان خوزستان اهمیت خاصی دارد. این استان دارای سهم بالایی از منابع طبیعی، آب های جاری، نخلستان ها و سایر محصولات کشاورزی بوده و در عین حال دارای راه های ترانزیتی و قابلیت ها و امکانات مختلف صنعتی از جمله کشت و صنعت های نیشکر و صنایع جانبی می باشد که این قابلیت ها، احداث و توسعه واحدهای زود بازده در استان را ضروری ساخته است. به همین علت، در سال ۱۳۸۴ طرح بنگاه های اقتصادی کوچک و زودبازده در این استان، هم زمان با سایر استان ها به اجرا درآمد. آمار و ارقام نشان می دهد که در استان خوزستان از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۹ حدود ۱۳۴۰۰ طرح بنگاه زودبازده به اجرا درآمد که از این تعداد تنها ۱۰ درصد به طور اقتصادی فعال و بقیه ورشکسته هستند (بانک کشاورزی شهرستان دشت آزادگان، ۱۳۸۹). این طرح در سال ۱۳۸۵ در شهرستان دشت آزادگان شروع گردید و تا پایان سال ۱۳۸۹، ۳۶۰ طرح به اجرا درآمد که از این تعداد ۹۰ درصد ناموفق می باشند. آمار نشان می دهد که این شهرستان در سال های ۱۳۸۸ و ۱۳۸۹ رتبه اول در استان از نظر عدم موفقیت بنگاه های زودبازده را به خود اختصاص داده است (بانک کشاورزی شهرستان دشت آزادگان، ۱۳۸۹). بنابراین در تحقیق حاضر بنگاه های زودبازده بخش کشاورزی شهرستان دشت آزادگان در سال ۱۳۹۱ به عنوان جامعه آماری مدنظر قرار گرفتند. بررسی و ارزیابی شرایط کنونی و همچنین شناخت دلایل عدم توفیق بنگاه های اقتصادی کوچک و زودبازده بخش کشاورزی می تواند گامی مهم در جهت شناسایی موانع موفقیت و توسعه این بنگاه ها باشد.

مواد و روش ها

در مطالعه حاضر به منظور شناسایی عوامل مؤثر بر عدم موفقیت بنگاه های زودبازده، مقایسه ای بین بنگاه های موفق و ناموفق انجام شده است. در راستای این هدف از الگوی دوتایی لاجیت و تابع تجزیه تحلیل تبعیضی استفاده شده است. در این تحقیق فرض می شود که مشخصه موفقیت و عدم موفقیت به وسیله متغیر Y^* نشان داده شود که تحت تأثیر عواملی چون مهارت های مدیریتی مجری طرح، معیارهای مرتبط با بانک و ویژگی های طرح قرار می گیرد.

بررسی عوامل مؤثر.....

چنانچه این مشخصه وجود داشته باشد، $Y^* > 0$ خواهد بود و در غیر این صورت $Y^* \leq 0$ است.

$$Y^* = \beta'X_i + \varepsilon_i \quad (1)$$

احتمال وقوع این مشخصه، که همان احتمال وقوع موفقیت $Y_i = 1$ است، با توجه به ساختار Y^* مشخص می‌شود. بنابراین اگر احتمال $Y_i = 1$ با P_i نشان داده شود، می‌توان نوشت (جاج، ۱۹۸۸):

$$P_i = \Pr(Y_i = 1) = \Pr(Y^* \geq 0) = \Pr(\beta'X_i + \varepsilon \geq 0) \quad (2)$$

$$\text{prob}(Y = 1) = \frac{e^{\beta'X}}{1 + e^{\beta'X}} = \Lambda(\beta'X) \quad (3)$$

در رابطه ۳، e نشان دهنده پایه لگاریتم طبیعی، x بردار متغیرهای توضیحی مؤثر بر احتمال وقوع موفقیت و β بردار پارامترهای برآوردی است و Λ نشان‌دهنده تابع توزیع تجمعی لجستیک می‌باشد. تفسیر ضرایب برآورد شده در الگوی لجیت بسیار با اهمیت است. تغییر در احتمال موفقیت بر اثر تغییر یک واحدی در متغیر مستقل به نام اثر نهایی^۱ خوانده می‌شود. در الگوی لاجیت این اثر با استفاده از فرمول ۴ محاسبه می‌گردد (هاشمی، ۱۳۸۳):

$$ME = \frac{\partial P_i}{\partial \beta_k} = \frac{e^{\beta'X}}{(1 + e^{\beta'X})^2} \cdot \beta_k \quad (4)$$

با استفاده از فرمول ۴، کشش‌پذیری متغیر توضیحی k ام در الگوی لاجیت از رابطه زیر به دست می‌آید:

$$E^1 = \frac{\partial \Lambda(\beta'x)}{\partial X_k} \cdot \frac{X_k}{\Lambda(\beta'X)} = \frac{e^{\beta'x}}{(1 + e^{\beta'x})^2} \cdot \beta_k \cdot \frac{X_k}{\Lambda(\beta'X)} \quad (5)$$

که در آن E^1 کشش‌پذیری در الگوی لاجیت را نشان می‌دهد. کشش مربوط به هر متغیر بیان می‌کند که تغییر یک درصد در متغیر مستقل چند درصد باعث تغییر در احتمال $Y_i = 1$

1. Marginal Effect

اقتصاد کشاورزی و توسعه - سال بیست و سوم، شماره ۹۲

می‌شود. به منظور بدست آوردن پارامتر β ، از ماکزیمم تابع درست نمایی بر پارامترها استفاده می‌شود.

$$\frac{\partial \ln L}{\partial \beta} = \sum_i \{y_i((1-\Lambda(\beta X)) - (1-y_i)\Lambda(\beta X))\} X_i = \sum_i (y_i - \Lambda(\beta X)) X_i = 0 \quad (6)$$

روش تحلیل تبعیضی نیز یک روش پیشرفته آماری است که چنانچه خصوصیات مربوط به افراد یا واحدهای تولیدی به صورت چند متغیر مشخص شود قادر است این افراد یا واحدها را بر اساس تفاوت در خصوصیاتشان در گروه‌های خاص طبقه‌بندی کند (هایر، ۱۹۹۲). در مورد مطالعه حاضر این روش مشخص می‌کند که کدام یک از عوامل، بنگاه موفق را از بنگاه ناموفق متمایز می‌سازد.

بنابر آنچه گفته شد، اگر بنگاه‌ها به دو گروه موفق و ناموفق قابل تفکیک باشند، می‌توان یک تابع خطی به صورت $\lambda'X$ متشکل از k متغیر توضیحی $X = (X_1, X_2, \dots, X_K)$ تعریف کرد که به بهترین وجه، تبعیض را بین دو گروه ایجاد می‌کند. $\lambda' = (\lambda_1, \lambda_2, \dots, \lambda_k)$ وزن مرتبط به هر متغیر (ضرایب تمایزی) می‌باشد (کوپاهی و بخشی، ۱۳۸۴). λ ها باید به نحوی انتخاب شوند که واریانس $\lambda'X$ در بین گروه‌ها نسبت به واریانس آن در داخل گروه‌ها حداکثر شود. بنگاه‌های موفق با $Y=1$ و بنگاه‌های ناموفق با $Y=0$ نشان داده می‌شوند. اگر n_1 مشاهده برای گروه بنگاه‌های موفق $(Y=1)$ و n_2 مشاهده برای گروه بنگاه‌های ناموفق $(Y=0)$ وجود داشته باشد و X_1 و X_2 به ترتیب مشخصات عوامل تأثیرگذار بر چگونگی موفقیت و عدم موفقیت بنگاه‌ها توسط این دو گروه (شامل ویژگی‌های مجری طرح، معیارهای مرتبط با بانک و ویژگی‌های طرح) باشند، طبق تعریف:

$$\bar{x}_1 = \frac{1}{n_1} \sum_i^{n_1} x_{1i} \quad (7)$$

$$\bar{x}_2 = \frac{1}{n_2} \sum_i^{n_2} x_{2i} \quad (8)$$

$$\bar{x} = \frac{1}{n_1 + n_2} (n_1 \bar{x}_1 + n_2 \bar{x}_2) \quad (9)$$

بررسی عوامل مؤثر.....

$$S = \frac{1}{n_1 + n_2 - 2} \left[\sum_i (x_{1i} - \bar{x}_1)(x_{1i} - \bar{x}_1)' + \sum_i (x_{2i} - \bar{x}_2)(x_{2i} - \bar{x}_2)' \right] \quad (10)$$

که \bar{x}_1 و \bar{x}_2 به ترتیب میانگین متغیرهای تبعی در گروه‌های اول و دوم می‌باشند و S و S به ترتیب میانگین متغیرها و واریانس مشاهدات در دو گروه می‌باشند. واریانس بین گروهی نیز برابر با $\lambda'(x_1 - x_2)$ و واریانس درون گروهی آن با فرض $s_1 = s_2 = S$ برابر با $\lambda'S\lambda$ است (علیزاده، ۱۳۸۹). λ باید طوری انتخاب شود که عبارت زیر حداکثر گردد:

$$\Phi = \frac{\lambda'(\bar{x}_1 - \bar{x}_2)^2}{\lambda'S\lambda} \quad (11)$$

که در آن بردار ستونی شامل ضرایب x ها و λ بردار سطری همان ضرایب است. با مشتق‌گیری از رابطه فوق نسبت به λ و مساوی صفر قرار دادن آن، برآوردی از λ یعنی $\hat{\lambda}$ به صورت زیر به دست می‌آید:

$$\hat{\lambda} = S^{-1}(\bar{x}_1 - \bar{x}_2) \quad (12)$$

رابطه فوق برای برآورد ضرایب λ ها مورد استفاده قرار می‌گیرد. برای استاندارد کردن ضرایب در این روش از میانگین صفر و انحراف معیار یک استفاده می‌شود. متغیرهای با بزرگ‌ترین ضرایب استاندارد، ضرایبی هستند که بیشتر در پیش‌بینی اعضای گروه‌ها مشارکت می‌کنند. به عبارت دیگر ضرایب استاندارد شده نقش یا اهمیت نسبی هر یک از متغیرهای متمایز کننده برای تمایز بین دو گروه را نشان می‌دهند. علاوه بر این، در توابع تمایزی برای بیان اهمیت نسبی متغیرها در ایجاد تمایز بین گروه‌ها از ضرایب ساختاری عوامل، که مقدار همبستگی بین تابع تبعی و مقادیر متغیرها را نشان می‌دهد، استفاده می‌شود (هایر، ۱۹۹۲).

در تخمین تابع تبعی متغیرهایی وارد الگو می‌شوند که میانگین متفاوتی در دو گروه دارند. به منظور تشخیص این تفاوت از آماره ویلکس لامبدا^۱ استفاده می‌شود. ویلکس لامبدا معنی‌دار بودن یک متغیر را وقتی که به صورت انفرادی بین دو گروه بنگاه‌های موفق و

1. Wilks Lambda

اقتصاد کشاورزی و توسعه - سال بیست و سوم، شماره ۹۲

بنگاه‌های ناموفق مقایسه می‌شود، بیان می‌کند. آماره ویلکس لامبدا برابر با نسبت مجموع مربعات درون گروه به مجموع مربعات کل برای هر متغیر می‌باشد. اگر این آماره برابر یک باشد، مؤید آن است که میانگین‌ها در دو گروه برابرند. به عبارت دیگر مقادیر بزرگ این آماره برای هر متغیر دلالت بر این دارد که اختلاف معنی داری بین میانگین این متغیر در دو گروه وجود ندارد و در نتیجه متغیر مربوطه نمی‌تواند در تمایز بین دو گروه نقش قابل توجهی داشته باشد (هایر، ۱۹۹۲).

در مطالعه حاضر، متغیر وابسته، موفقیت یا عدم موفقیت بنگاه‌های کوچک و زودبازده بخش کشاورزی است. این متغیر برای بنگاه‌های موفق عدد یک و برای سایر بنگاه‌ها عدد صفر می‌گیرد. این موفقیت یا عدم موفقیت با توجه به، نرخ بازده داخلی بنگاه‌های زود بازده بخش کشاورزی تشخیص داده می‌شوند. لازم به ذکر است که نرخ سود بانکی وام‌های زودبازده ۱۴ درصد می‌باشد، لذا به بنگاه‌هایی که نرخ بازده داخلی شان بیشتر از ۱۴ درصد باشد عدد یک و به بنگاه‌هایی که نرخ بازده داخلی کمتر از ۱۴ درصد باشد عدد صفر تعلق می‌گیرد. این نرخ برای واحدهای مورد بررسی از رابطه زیر محاسبه شده است:

$$IRR = \frac{B_i - C_i}{(1+r)^i} \quad (13)$$

در رابطه فوق IRR بازده داخلی، B_i منافع حاصل از طرح در سال i ام، C_i هزینه‌های طرح در سال i ام و r نرخ تنزیل می‌باشد. از لحاظ نظری و تجربی عوامل تاثیر گذار بر موفقیت بنگاه به سه دسته زیر تقسیم شده‌اند.

الف) ویژگی‌های مجری طرح (مدیریت منابع مالی (شامل نسبت آنی، نسبت سرمایه اولیه به وام دریافتی)، مدیریت منابع انسانی (شامل نسبت پاداش تشویقی به حقوق ثابت)، مدیریت منابع بازاریابی (شامل نسبت مشتریان جدید به مشتریان قدیم و نسبت سرمایه گذاری در هزینه‌های تبلیغاتی به کل سرمایه گذاری)، مدیریت فناوری و اطلاعات (شامل نسبت رایانه به متخصصین و بهره‌وری نیروی کار)، مدیریت خلاقیت و نوآوری (شامل شرکت در کلاس‌های آموزشی جهت معرفی نوآوری‌ها).

بررسی عوامل مؤثر.....

در ارتباط با شاخص های فوق نسبت آنی از طریق فرمول زیر محاسبه شده است.

$$SR = \frac{CA - (S + DP)}{CD} \quad (14)$$

در رابطه فوق SR نسبت آنی، CA دارایی های جاری، S موجودی کالا، DP میزان

پیش پرداخت ها و CD بدهی های جاری می باشند.

ب) مشخصات فردی (شامل سن و تحصیلات) و معیارهای مرتبط با بانک (شامل برگزاری

کلاس های آموزشی برای مجریان طرح توسط بانک)

ج) ویژگی های طرح (شامل نوع طرح و تناسب مساحت مورد نیاز هر رأس دام).

در نهایت، الگوی زیر با استفاده از روش لاجیت تخمین زده شد:

$$Y = \beta_1 AGE + \beta_2 SR + \beta_3 KL + \beta_4 NC + \beta_5 RE + \beta_6 MP + \beta_7 IRR \quad (15)$$

در رابطه فوق Y متغیر وابسته دوگانه موفقیت یا عدم موفقیت بنگاه ها می باشد که نحوه

محاسبه آن در بالا توضیح داده شده است. AGE متغیر سن، SR نسبت آنی، KL نسبت سرمایه

اولیه به وام دریافتی، NC نسبت مشتریان جدید به مشتریان فعلی، RE نسبت پاداش تشویقی به

حقوق ثابت، MP بهره وری نیروی کار (نسبت سود به تعداد نیروی کار بنگاه) و IRR نرخ

بازدهی داخلی می باشد که از رابطه شماره ۱۳ محاسبه می شود. به منظور شناسایی عوامل مؤثر

بر عدم موفقیت بنگاه های زودبازده و کوچک بخش کشاورزی، تعداد ۱۷۰ پرسش نامه در

منطقه دشت آزادگان از طریق رابطه مورگان و به روش نمونه گیری تصادفی در سال ۱۳۹۱

مورد استفاده قرار گرفته است.

نتایج و بحث

در این تحقیق برخی از جنبه های مختلف از جمله ویژگی های مجری طرح، معیارهای

مرتبط با بانک و ویژگی های طرح مورد تحلیل قرار گرفته اند. در حالت کلی با توجه به نرخ

بازدهی طرح ها، ۷۹ درصد بنگاه ها در گروه موفق و ۲۱ درصد در گروه ناموفق تقسیم بندی

اقتصاد کشاورزی و توسعه - سال بیست و سوم، شماره ۹۲

شده‌اند. نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد که میانگین سن مجریان بنگاه‌های ناموفق (۴۶/۸ سال) بیشتر از میانگین سن مجریان بنگاه‌های موفق (۴۵/۲ سال) می‌باشد. مقایسه اطلاعات دو گروه بیانگر جوان بودن مجریان طرح بنگاه‌های موفق نسبت به گروه دیگر است. نسبت آنی بنگاه به‌وسیله نسبت ارزش دارایی‌های جاری منهای مجموع موجودی کالا و پیش پرداخت‌ها به بدهی‌های جاری اندازه‌گیری می‌شود. نتایج نشان می‌دهد میانگین نسبت آنی در بنگاه‌های ناموفق برابر با ۰/۵ می‌باشد و به عبارت دیگر در بنگاه‌های ناموفق بدهی‌های جاری دو برابر دارایی‌های جاری می‌باشد. نسبت سرمایه اولیه به وام دریافتی یکی از شاخص‌هایی است که برای سنجش مهارت مدیریت منابع مالی مجریان طرح تعیین شده است. میانگین نسبت سرمایه اولیه به وام دریافتی در بنگاه‌های ناموفق ۱۷ درصد می‌باشد که کمتر از میانگین این ویژگی در بنگاه‌های موفق (۵۰ درصد) است. مقایسه اطلاعات دو گروه فوق اختلاف معنی‌داری بین دو گروه از لحاظ نسبت سرمایه اولیه به وام دریافتی نشان می‌دهد. همچنین نتایج حاکی از آن است که میانگین نسبت تعداد مشتریان جدید به تعداد مشتریان فعلی در بنگاه‌های موفق و ناموفق نمونه مورد بررسی به ترتیب برابر با ۳۱ و ۱۰ درصد می‌باشد. مقایسه نتایج متغیر نسبت پاداش تشویقی به حقوق ثابت در دو گروه، بیانگر پایین بودن نسبی نسبت پاداش تشویقی به حقوق ثابت شاغلین (ریسک درآمدی شاغلین) بنگاه‌های ناموفق نسبت به گروه دیگر می‌باشد. میانگین بهره‌وری نیروی کار در بنگاه‌های موفق برابر با ۵۶/۲ میلیون ریال و که بیشتر از میانگین بهره‌وری محاسبه شده در بنگاه‌های ناموفق (۱۷/۵ میلیون ریال) است. نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که ۲۳/۱ درصد از مدیران بنگاه‌های ناموفق جامعه مورد بررسی بی‌سوادند، در حالی که هیچ‌یک از مدیران بنگاه‌های موفق در رده بی‌سواد و ابتدایی قرار ندارند. مقایسه دو گروه مورد نظر پایین‌تر بودن نسبی سطح تحصیلات گروه بنگاه‌های ناموفق را نسبت به گروه دیگر نشان می‌دهد. همچنین نتایج نشان می‌دهد بانک برای ۷۰ درصد از بنگاه‌های ناموفق کلاس‌های آموزشی برگزار نکرده است، در حالی که در بنگاه‌های موفق ۸۷/۵ درصد از جامعه

بررسی عوامل مؤثر.....

مورد بررسی از کلاس‌های آموزشی و خدمات مشاوره‌ای بهره مند شده بودند. ۷۲/۳ درصد از بنگاه‌های ناموفق از نظر چیدمان تجهیزات و ماشین‌آلات وضعیت مناسبی ندارند. نوع طرح در بنگاه‌های زودبازده به سه گروه (راه‌اندازی، توسعه‌ای و نوسازی) تقسیم بندی شده است. یافته‌های تحقیق نشان داد که در بنگاه‌های ناموفق مورد بررسی بیشترین فراوانی در گروه طرح‌های راه‌اندازی قرار دارد که ۷۴/۶ درصد از جامعه مورد بررسی را شامل می‌شود. اما مقایسه این شاخص در بنگاه‌های موفق نشان می‌دهد که بیشترین فراوانی در گروه طرح‌های توسعه‌ای قرار دارد که ۶۷/۵ درصد از جامعه مورد بررسی را تشکیل می‌دهد.

جدول ۱. ویژگی‌های مجری طرح، معیارهای مرتبط با بانک و ویژگی‌های طرح در

بنگاه‌های موفق و ناموفق

بنگاه موفق			بنگاه ناموفق			متغیر
حداکثر	حداقل	میانگین	حداکثر	حداقل	میانگین	
۶۷	۳۱	۴۶/۸	۷۸	۲۸	۴۵/۲۵	سن (سال)
۲/۴	۰/۰۱	۰/۲۳	۵/۲۵	۰/۱۶	۴/۰۱	نسبت آتی
۰/۷۰	۰	۰/۰۵	۱/۶۷	۰/۲۰	۰/۶۶	نسبت سرمایه اولیه به وام دریافتی (درصد)
۰/۵	۰/۰۱	۰/۱۱	۰/۵	۰/۱۵	۰/۳۱	نسبت مشتریان جدید به مشتریان فعلی
۰/۵۰	۰	۰/۰۷۷	۶	۰/۰۱	۰/۵۹	نسبت پاداش تشویقی به حقوق ثابت (درصد)
۴۰	۱۰	۱۷/۵	۷۱	۲۰	۵۶/۲	بهره‌وری نیروی کار (میلیون ریال)
۱۳	۱	۱۰/۳۶	۳۲	۱۹	۲۵/۱	نرخ بازده داخلی (درصد)

مأخذ: یافته‌های تحقیق

اقتصاد کشاورزی و توسعه - سال بیست و سوم، شماره ۹۲
 جدول ۲. توزیع فراوانی ویژگی‌های مجری طرح، معیارهای مرتبط با بانک و ویژگی‌های طرح بنگاه‌های موفق و ناموفق

متغیر		بنگاه‌های ناموفق			بنگاه‌های موفق		
		درصد	درصد	فراوانی	درصد	درصد	فراوانی
		تجمعی			تجمعی		
بی سواد	۳۰	۲۳/۱	۲۳/۱	۰	۰	۰	۰
ابتدایی	۴۳	۳۳/۱	۵۶/۲	۰	۰	۰	۰
سطح تحصیلات راهنمایی	۳۷	۲۸/۵	۸۴/۷	۸	۱۵/۵	۱۵/۵	۱۵/۵
دیپلم	۱۹	۱۴/۵	۹۹/۲	۲۲	۵۵	۷۰/۵	۷۰/۵
فوق دیپلم	۱	۰/۸	۱۰۰	۱۰	۲۹/۵	۱۰۰	۱۰۰
برگزاری کلاس	۹۱	۷۰	۷۰	۵	۱۲/۵	۱۲/۵	۱۲/۵
آموزشی برای مجریان طرح	۳۹	۳۰	۱۰۰	۳۵	۸۷/۵	۱۰۰	۱۰۰
عدم تناسب	۹۶	۷۳/۸	۷۳/۸	۵	۱۲/۵	۱۲/۵	۱۲/۵
مساحت لحاظ شده تناسب	۳۴	۲۶/۲	۱۰۰	۳۵	۸۷/۵	۱۰۰	۱۰۰
برای هر رأس دام راه اندازی	۹۷	۷۴/۶	۷۴/۶	۹	۲۲/۵	۲۲/۵	۲۲/۵
نوع طرح توسعه ای	۲۳	۱۷/۷	۹۲/۳	۲۷	۶۷/۵	۹۰	۹۰
نوسازی	۱۰	۷/۷	۱۰۰	۴	۱۰	۱۰۰	۱۰۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق

در ادامه، نتایج حاصل از الگوی لاجیت در جدول ۳ ارائه شده است. مطابق این جدول، مقدار درصد صحت پیش‌بینی الگو بیانگر این است که ۷۱ درصد میانگین تغییرات میزان موفقیت یا عدم موفقیت بنگاه‌ها توسط متغیرهای مستقل تبیین شده است.

بررسی عوامل مؤثر.....

جدول ۳. نتایج برآورد مدل لاجیت با بهره گیری از روش MLE

شرح	ضریب	آماره t	کشش وزنی	اثر نهایی
نسبت آنی	۴۵/۴۶*	۲/۱۳	۰/۵۱	۰/۱
نسبت سرمایه اولیه به وام دریافتی	۶۰/۸۹*	۴۹۲	۰/۲۹	۰/۰۱۴
نسبت پاداش تشویقی به حقوق ثابت	۲/۸۵*	۲/۶۷	۰/۴۰	۰/۰۰۶۶
نسبت رایانه به متخصصین	۲۴۶/۴۶*	۳/۸۴	۰/۱۷	۰/۰۵۷
بهره وری سالانه نیروی کار	۰/۲۱*	۴/۵۷	۰/۳۳	۰/۰۲۸
تحصیلات	۱۰/۰۳۷*	۴/۲۱	۰/۲۰	۰/۰۲۳
نوع طرح	-۱۶/۷۶**	-۱/۹۷	-۰/۱۸	-۰/۰۳۸
نسبت مشتریان جدید به مشتریان قدیم	۲۷۲/۸	۰/۶۴	۰/۵۹	۰/۰۶۳
نسبت سرمایه گذاری در تبلیغات به کل سرمایه	۱/۸۰	۰/۱۷	۰/۱۳	۰/۰۴۱
ضریب ثابت	-۹۱/۴۵	-۰/۹۱	-۰/۶۳	-----
Log of Likelihood Function	-۰/۷۴	Mc Fadden	۰/۶۶	
Likelihood Ratio Test	۱۸۵/۵	Maddalas R ²	۰/۴۷	
Percentage of Right Prediction	۷۱	Estrella R ²	۱/۵۴	

مأخذ: یافته‌های تحقیق *معنی داری در سطح ۱درصد **معنی داری در سطح ۵درصد

نتایج حاصل از برآورد الگوی لاجیت نشان می‌دهد که برای متغیر نسبت آنی ضریب برابر ۴۵/۴۶ شده است که با توجه به آماره t در سطح یک درصد نیز معنی دار می‌باشد. این نشان می‌دهد که احتمال موفقیت بنگاه‌های زودبازده با افزایش نسبت آنی افزایش می‌یابد. کشش حاصله برای این متغیر نیز نشان می‌دهد که افزایش یک درصدی در این متغیر موجب افزایش ۵۰ درصدی در احتمال موفقیت بنگاه‌های مورد بررسی خواهد داشت. اثر نهایی حاصل برای این متغیر نیز نشان می‌دهد با افزایش یک واحدی در این متغیر احتمال موفقیت طرح نیز ده درصد افزایش خواهد یافت. علامت مثبت برای متغیر نسبت سرمایه اولیه

اقتصاد کشاورزی و توسعه - سال بیست و سوم، شماره ۹۲

به وام دریافتی، که از لحاظ آماری در سطح یک درصد معنی دار است، نشان می‌دهد بنگاهی که نسبت سرمایه اولیه به وام دریافتی بالاتری داشته باشد توان مالی بیشتری دارد که این امر نیز احتمال موفقیت طرح را به علت انگیزه بیشتر مجریان برای حفظ دارایی‌های خود افزایش می‌دهد. کشش حاصل برای این متغیر نشان می‌دهد که افزایش یک درصدی در این متغیر موجب افزایش ۲۹ درصدی در احتمال موفقیت بنگاه زودبازده خواهد داشت. اثر نهایی مربوط به این متغیر نیز بیان می‌کند افزایش یک واحدی در این متغیر می‌تواند به اندازه $1/4$ درصد احتمال موفقیت را افزایش دهد. نسبت پاداش تشویقی به حقوق ثابت در سطح یک درصد معنی دار شده است. کشش این متغیر نشان می‌دهد که افزایش یک درصدی در این شاخص می‌تواند افزایش ۴۰ درصدی در احتمال موفقیت بنگاه‌ها را موجب شود، زیرا هر چه این نسبت بالاتر باشد نیروی کار با انگیزه بیشتری به فعالیت ادامه می‌دهد و احتمال دوام و پیشرفت بنگاه‌ها نیز افزایش می‌یابد. برای این متغیر اثر نهایی برابر با $0/0066$ حاصل شده است که نشان می‌دهد افزایش یک واحدی در این متغیر به میزان $0/66$ درصد می‌تواند احتمال موفقیت را افزایش دهد. چهارمین متغیری که اثر معنی‌داری بر متغیر وابسته دارد، نسبت رایانه به متخصصین می‌باشد. علامت مثبت ضریب این متغیر، که از لحاظ آماری نیز در سطح یک درصد معنی دار است، نشان می‌دهد بنگاهی که از نسبت رایانه به متخصصین بالاتری برخوردار است گرایش بیشتری به پیشرفت و ادامه به فعالیت دارد. کشش محاسبه شده برای این متغیر نیز نشان می‌دهد که افزایش یک درصدی در این متغیر احتمال موفقیت بنگاه‌های زودبازده را ۱۷ درصد افزایش خواهد داد. عدد اثر نهایی محاسبه شده برای این متغیر افزایش $5/7$ درصدی را در اثر افزایش یک واحدی در این متغیر بیان می‌کند. آماره t محاسبه شده برای متغیر بهره‌وری نیروی کار نشان می‌دهد که ضریب به دست آمده از لحاظ آماری در سطح یک درصد معنی‌دار می‌باشد. بدین معنا که با افزایش بهره‌وری نیروی کار انگیزه پیشرفت و کسب موفقیت در بنگاه افزایش خواهد یافت. کشش این متغیر نشان می‌دهد که با افزایش یک درصدی در نسبت بهره‌وری سالانه نیروی کار احتمال موفقیت بنگاه‌های زودبازده ۳۳ درصد

بررسی عوامل مؤثر.....

افزایش می یابد. همچنین اثرنهایی محاسبه شده برای این متغیر نیز نشان می دهد که افزایش یک واحدی در میزان بهره وری می تواند در نهایت موجب افزایش احتمال موفقیت به میزان ۲/۸ درصد شود. نتایج برآورد مدل لاجیت فرض تأثیرگذاری تحصیلات بر موفقیت یا عدم موفقیت بنگاه های زودبازده را مورد تأیید قرار می دهد. بالا بودن این ضریب بیانگر اهمیت این ویژگی مجری طرح، در احتمال موفقیت بنگاه های زودبازده می باشد. اثرنهایی محاسبه شده برای این متغیر نیز افزایش ۲/۳ درصدی را در ازای افزایش یک واحدی در این متغیر بیان می کند. نتایج مطالعه نشان می دهد که نوع طرح بر احتمال موفقیت یا عدم موفقیت بنگاه های زودبازده بخش کشاورزی مورد مطالعه اثر معنی دار دارد. در تحقیق حاضر نوع طرح دارای ضریب معنی داری از نظر آماری بوده است و منفی بودن این ضریب بدین معنی است که طرح های راه اندازی از ریسک بیشتری از نظر عدم موفقیت نسبت به طرح های توسعه ای و نوسازی برخوردارند. کشش محاسبه شده برای این متغیر نشان می دهد که اگر بنگاهی از نوع طرح راه اندازی باشد، احتمال موفقیت نسبت به بنگاهی که طرح آن از نوع توسعه ای و نوسازی باشد، ۱۸ درصد کمتر است. برای این متغیر اثرنهایی محاسبه شده کاهش ۳/۸ درصدی را در اثر تغییر وضعیت طرح ها نشان می دهد. اثر دو متغیر نسبت تعداد مشتریان جدید به تعداد مشتریان فعلی و نسبت سرمایه گذاری در هزینه های تبلیغاتی به کل سرمایه گذاری هاست اگرچه معنی دار نیستند اما مثبت بودن آن ها بیان کننده این مسئله می باشد که بر احتمال موفقیت بنگاه ها اثر مثبت دارند. در ادامه برای تفسیر ضرایب متغیرهای مجازی از اثر نهایی استفاده شده است. برای محاسبه اثر نهایی متغیرهای مجازی در بنگاه های مورد مطالعه یک حالت پایه در نظر گرفته شده است که در آن طرح از نوع راه اندازی، بانک برای بنگاه کلاس آموزشی و خدمات مشاوره ای برگزار نکرده باشد، در کلاس های آموزشی جهت معرفی نوآوری ها شرکت نکرده باشد و مساحت لحاظ شده برای هر رأس دام متناسب نباشد، در نظر گرفته شده است. نتایج نشان داد که اثر نهایی طرح راه اندازی ۱۶/۶۷ درصد می باشد بدین معنا که اگر طرح از نوع راه اندازی باشد، احتمال موفقیت بنگاه مورد نظر را ۱۶/۶۷ درصد کاهش می دهد.

اقتصاد کشاورزی و توسعه - سال بیست و سوم، شماره ۹۲

اثر نهایی برگزاری کلاس‌های آموزشی و خدمات مشاوره‌ای برای مجریان طرح توسط بانک ۲۰/۶ درصد می‌باشد که این یافته نشان می‌دهد مقدار احتمال موفقیت بنگاهی که از خدمات مشاوره‌ای بانکی بهره‌مند بوده ۲۰/۶ درصد افزایش می‌یابد. اثر نهایی شرکت در کلاس‌های آموزشی جهت معرفی نوآوری‌ها با این فرض که مجری طرح در کلاس‌های آموزشی جهت معرفی نوآوری‌ها شرکت کرده باشد، مقدار احتمال موفقیت به ۲۱/۵ درصد افزایش می‌یابد. همچنین اثر نهایی متناسب بودن مساحت مورد نیاز هر رأس دام در بنگاه ۲۸/۲ درصد می‌باشد. به عبارت دیگر میزان موفقیت بنگاهی که مساحت لحاظ شده برای هر رأس دام متناسب با نظام دامداری نسبت به بنگاه مورد مقایسه می‌باشد ۲۸/۲ درصد افزایش می‌یابد. قبل از برآورد تابع تبعیضی، صحت فرضیات مربوط به کاربرد این تابع آزمون گردید. استفاده از روش اجزای اصلی^۱ و کوچک‌تر از ۰/۵ بودن درصدی از واریانس هر متغیر که توسط ریشه مشخصه یک پارامتر دیگر توضیح داده می‌شود، نشان از عدم وجود هم‌خطی در بین متغیرهای وارد شده در الگو می‌باشد. همچنین به منظور بررسی برابری ماتریس واریانس و کوواریانس متغیرهای مستقل، از آزمون Box`S M test استفاده شده است. با رد فرض صفر این آزمون در سطح ۵ درصد، همگنی ماتریس و واریانس کوواریانس نیز مورد تأیید قرار می‌گیرد.

جهت دستیابی به میزان مشارکت هر متغیر در تابع تبعیضی، ضرایب تابع تخمین زده شد. به این منظور در مرحله اول به روش گام به گام هر یک از متغیرها بر اساس مقدار آماره لامبدای ویلکس ارزیابی شده‌اند و متغیرهایی که سهم بیشتری در ایجاد تمایز بین گروه‌ها دارند مشخص و مرحله به مرحله وارد الگو شده‌اند. در مرحله بعد همه متغیرها، که قبل از این تعریف شده‌اند، وارد تابع تبعیضی گردیده‌اند تا اثر هر کدام در الگو مشخص شود و ترتیب اهمیت هر یک از آن‌ها توسط الگو بررسی گردد. نتایج تخمین تابع تبعیضی با وجود همه متغیرها نشان داد که به جز متغیر نوع طرح که بر موفقیت بنگاه‌ها به صورت منفی اثر می‌گذارد، سایر متغیرها دارای اثر مثبت بر موفقیت بنگاه‌ها هستند. همان‌گونه که نتایج جدول

1. Principeale Component

بررسی عوامل مؤثر.....

۴ نشان می‌دهد، متغیر وقوع نسبت آنی، نسبت سرمایه اولیه به وام دریافتی، نسبت پاداش تشویقی به حقوق ثابت و نوع طرح به ترتیب با ضرایب استاندارد شده ۱/۱۰، ۰/۲۶۳، ۰/۲۴۴ و ۰/۱۲۴ - بیشترین اهمیت را در ایجاد تمایز میان بنگاه‌های موفق و ناموفق دارند. در واقع متغیرهای اضافی، که در حالت آزاد وارد الگو شده‌اند، همان متغیرهایی هستند که بر مبنای لامبدای ویلکس دارای تفاوت معنی داری در میانگین دو گروه بنگاه‌های موفق و ناموفق نیستند. به عبارت دیگر متغیرهایی که از الگوی گام به گام وارد نشده‌اند از جمله متغیرهای چندان با اهمیت نمی‌باشند، گر چه حضور آن‌ها و تعیین میزان اهمیت هر یک اطلاعات مفیدی را در اختیار می‌گذارد.

جدول ۴. ضرایب تابع تبعیضی برآورد شده به روش گام به گام

متغیر	ضرایب استاندارد شده	ضرایب استاندارد نشده	ضرایب همبستگی ساختاری
نسبت آنی	۱/۱۰	۲	۰/۹۶۵
نسبت سرمایه اولیه به وام دریافتی	۰/۲۶۳	۱/۱۰۸	۰/۳۹۷
نسبت پاداش تشویقی به حقوق ثابت	۰/۲۴۴	۰/۵۵۶	۰/۳۶۳
نوع طرح	-۰/۱۲۴	-۰/۲۰۵	۰/۱۲۸

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که در هر دو روش بین نسبت آنی بنگاه و موفقیت بنگاه‌های زودبازده رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. این یافته بدین معنی است که هر چه در بنگاه نسبت ارزش کل دارایی‌ها به ارزش کل بدهی‌ها بیشتر باشد، بنگاه از کارایی و توانمندی بالایی برخوردار می‌باشد. مطالعات آلتمن (۱۹۶۸)، اسپرینگت (۱۹۷۸)، بیور (۱۹۶۶)، دیکین (۱۹۷۲)، سلیمانامیری (۱۳۸۱)، دستگیر و همکاران (۱۳۸۸) اثر مثبت نسبت آنی را بر موفقیت بنگاه‌ها مورد تأیید قرار می‌دهند. همچنین در هر دو الگو نسبت سرمایه اولیه به وام

اقتصاد کشاورزی و توسعه - سال بیست و سوم، شماره ۹۲

دریافتی بر احتمال موفقیت بنگاه‌های زودبازده بخش کشاورزی دارای تأثیر مثبت و معنادار می‌باشد. به عبارت دیگر مجریان طرح بنگاه‌هایی که با سرمایه بیشتری وارد کار شده‌اند برای حفظ و افزایش موجودی دارایی‌های بنگاه خود تلاش بیشتری خواهند داشت. مطالعات کرسی (۲۰۰۶)، بالدوین (۲۰۰۰)، آدچ و همکاران (۱۹۹۷)، خفایی و همکاران (۱۳۸۸) و مدهوشی و تاری (۱۳۸۶) اثر مثبت این متغیر را بر موفقیت بنگاه‌ها مورد تأیید قرار می‌دهند. بنابراین پیشنهاد می‌شود قبل از اعطای تسهیلات، تحقیقاتی در زمینه توان مالی مجریان و آنچه به عنوان آورده شخصی در طرح متعهد می‌شوند، انجام گیرد. همچنین نتایج برآورد الگوی لاجیت نشان می‌دهد که نسبت رایانه به متخصصین اثر مثبت و معنی داری بر احتمال موفقیت بنگاه‌های زودبازده خواهد داشت. پولکراج و همکاران (۲۰۱۰)، لویا و همکاران (۲۰۰۴)، یان او (۲۰۰۲)، سادوسکیا و همکاران (۲۰۰۲) و عباسی و همکاران (۱۳۸۸) نیز در مطالعات خود نسبت رایانه به متخصصین را، که یکی از شاخص‌های مهم مدیریت منابع فناوری و اطلاعات می‌باشد، به عنوان عامل مؤثر در موفقیت بنگاه ارزیابی کرده‌اند. نتایج مطالعه نشان داد که متغیر بهره‌وری نیروی کار بر احتمال موفقیت بنگاه‌های زودبازده بخش کشاورزی دارای اثر مثبت و معنی دار می‌باشد. که این نتیجه در الگوی لاجیت مورد تأیید واقع شده است. بلات و همکاران (۲۰۱۰)، لویا و همکاران (۲۰۰۴)، یان او (۲۰۰۲)، سادوسکیا و همکاران (۲۰۰۲) و عباسی و همکاران (۱۳۸۸) نیز در مطالعات خود، بهره‌وری نیروی کار را، که یکی از شاخص‌های مهم مدیریت منابع فناوری و اطلاعات می‌باشد، به عنوان عامل مؤثر در موفقیت بنگاه ارزیابی کرده‌اند. لذا پیشنهاد می‌شود که مجریان طرح توانایی خود را در استفاده از منابع و روش‌های متعدد کسب فناوری گسترش دهند. از این رو ضرورت تجلی دانشگاه‌ها و مؤسسات تحقیقاتی (به عنوان منابع دانش و فناوری) برای انتقال فناوری و ایجاد فضایی مناسب برای توسعه فناوری و اطلاعات بنگاه‌های زودبازده در بخش کشاورزی بیش از پیش مشخص می‌شود.

بررسی عوامل مؤثر.....

تأثیر مثبت و معنادار سطح تحصیلات در مدل لاجیت بر احتمال موفقیت بنگاه‌های زودبازده نشان می‌دهد که مجریان طرح تحصیل‌کرده موفقیت بیشتری نسبت به همتای تحصیل نکرده‌شان دارند. این نتیجه توسط مطالعات سلامی و انصاری (۱۳۸۸)، یعقوبی و قاسمی (۱۳۸۸)، سلامی و محتشمی (۱۳۸۴) مورد تأیید قرار گرفته است. لذا پیشنهاد می‌گردد تسهیلات اعطایی به طرح‌هایی تعلق گیرد که مجریان آن‌ها از سطح تحصیلات بالا، تجربه عملی و آموزش‌های قبلی برخوردار باشند و پرداخت تسهیلات منوط به استفاده از نیروی کار متخصص در این واحدها شود. تأثیر مثبت و معنادار نسبت پاداش تشویقی به حقوق ثابت بر موفقیت یا عدم موفقیت بنگاه‌های زودبازده نشان می‌دهد که هر چه این نسبت بالاتر باشد پرسنل با انگیزه بیشتری به فعالیت ادامه می‌دهند و احتمال دوام و پیشرفت بنگاه‌ها نیز افزایش می‌یابد. این فرضیه توسط مطالعات پیشین همانند کلاس و همکاران (۲۰۱۰)، علی زاده و سجادی (۱۳۸۸)، عباسی و همکاران (۱۳۸۸)، نیکویی نائینی و همکاران (۱۳۸۸)، مظفرامینی و همکاران (۱۳۸۷) و مظفرامینی و رضانی (۱۳۸۵) مورد تأیید قرار گرفته است. لذا پیشنهاد می‌گردد مجریان طرح‌ها از این نوع ابزار جهت ارتقای روحیه و تلاش پرسنل استفاده نمایند. تأثیر منفی متغیر نوع طرح در هر دو الگو نشان می‌دهد که اگر بنگاهی از نوع طرح راه اندازی باشد احتمال عدم موفقیت آن نسبت به بنگاهی که طرح آن از نوع توسعه‌ای و نوسازی باشد افزایش می‌یابد. بلات و همکاران (۲۰۰۱)، بالدوین و همکاران (۲۰۰۰)، پیکاک (۲۰۰۰)، فیض‌پور و موید (۱۳۸۷) و انصاری (۱۳۸۸) نیز از این نتیجه حمایت می‌کنند. این یافته بدین معنی است که طرح‌های توسعه‌ای و نوسازی کمتر از طرح‌های راه اندازی با خطرات و آسیب‌ها مواجهند. بنابراین پیشنهاد می‌شود بخشی از تسهیلات و هزینه‌هایی که صرف طرح‌های راه اندازی می‌شود صرف نوسازی طرح‌های راکد موجود در منطقه شوند. در نتیجه این امر به کاهش هزینه‌های گزاف و خسارات جبران‌ناپذیر ناشی از طرح‌های راه اندازی، که بیشترین شکست مربوط به این نوع طرح بود، می‌انجامد و در نهایت موجب رشد و گسترش طرح‌های نوسازی و توسعه‌ای در منطقه می‌گردد. همچنین نتایج الگوی لاجیت تأثیر مثبت و معنادار

اقتصاد کشاورزی و توسعه - سال بیست و سوم، شماره ۹۲

متغیر اثر برگزاری کلاس‌های آموزشی و خدمات مشاوره‌ای برای مجریان طرح توسط بانک را بر موفقیت بنگاه‌ها مورد تأیید قرار می‌دهد، لذا پیشنهاد می‌شود بانک در کنار ارائه تسهیلات، کلاس‌های آموزشی و خدمات مشاوره‌ای برای مجریان طرح برگزار نماید.

منابع

- امینی، ا.م. و رضانی، م. ۱۳۸۵. ارزیابی عوامل موثر در موفقیت شرکت‌های تعاونی مرغداران گواشی استان تهران. *فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه*، ۱۴(۵۵): ۶۷-۸۳
- امینی، ا.، زینل همدانی، ع. و رضانی، م. ۱۳۸۷. ارزیابی مهم‌ترین مؤلفه‌های درون‌سازمانی در موفقیت شرکت‌های تعاونی مرغداران تهران. *مجله علوم و فنون کشاورزی و منابع طبیعی*، ۱۲(۴۳): ۲۸۵-۲۹۵
- انصاری، ۱۳۷۹. شناسایی و تعیین نقش عوامل موثر بر رکود طرح‌های کشاورزی در ایران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، دانشکده کشاورزی.
- بانک کشاورزی شهرستان دشت آزادگان. ۱۳۸۹. گزارش وضعیت وصول مطالبات بانک کشاورزی. اداره اعتبارات بانک کشاورزی.
- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور. ۱۳۸۴. دستورالعمل اجرایی آیین‌نامه بنگاه‌های کوچک و زودبازده. اداره اعتبارات.
- سلامی، ح. و محتشمی، ت. ۱۳۸۴. عوامل موثر بر عملکرد اعتبارات کشاورزی: کاربرد تابع تجزیه تحلیل تشخیصی. *مجله اقتصاد کشاورزی*، ۳۳(۱): ۱۵-۲۷.
- خفایی، ب. ۱۳۸۸. عوامل موثر بر عدم موفقیت شرکتهای بخش کشاورزی شهرستان بوشهر و دشتستان. *مجله تعاون*، ۲۰(۱۲): ۱۷۰-۱۸۷.
- دستگیری، م. ۱۳۸۸. پیش‌بینی ورشکستگی شرکتهای. *فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی ایران*، ۱۳(۳۲): ۱۴۲-۱۶۰.
- عباسی، ر.، رسول‌زاده، ب. و عباسی، پ. ۱۳۸۸. عوامل موثر بر موفقیت و عدم موفقیت تعاونی تولیدی استان اردبیل. *مجله تعاون*، ۲۰(۲۱۱): ۷۱-۹۰.

بررسی عوامل مؤثر.....

علیزاده، ب. ۱۳۸۸. بررسی کارایی مزارع گندم با بکارگیری مهندسی ناظر. فصلنامه پژوهش های اقتصادی ایران، ۲۴(۳۹): ۱۶-۳۲.

فیض پور، م.ع. و موید، م. ۱۳۸۷. توقف بنگاه های صنعتی و عوامل مؤثر بر آن: مطالعه موردی بنگاه های صنعتی کوچک و متوسط استان یزد طی برنامه سوم توسعه. فصلنامه پژوهش های اقتصادی ایران، ۸(۳): ۹۹-۱۱۳.

کلاتری، خ. ۱۳۸۲. پردازش و تحلیل داده ها در تحقیقات اجتماعی-اقتصادی با استفاده از نرم افزار SPSS. تهران: نشر شریف.

کوپاهی، م. و بخشی، ف. ۱۳۸۴. عوامل مؤثر بر عملکرد اعتبارات کشاورزی: کاربرد تابع تجزیه تحلیل تشخیصی. مجله کشاورزی ایران، ۳۳(۱): ۱۱-۱۹.

نکویی نائینی، ع. ۱۳۸۸. واکاوی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی های روستایی شهرستان کرمانشاه. فصلنامه روستا توسعه، ۱۲(۲): ۱-۲۲.

مدهوشی، ن. و تاری، ا. ۱۳۸۲. طرح حمایت از گسترش بنگاه های اقتصادی زودبازده و موانع اجرای آن. فصلنامه پژوهش های اقتصادی ایران، ۷(۱۵): ۳۱-۴۵.

وحدت، د. و داداشی، ع. ۱۳۸۹. نگاهی به طرح حمایت از گسترش بنگاه های اقتصادی زودبازده و برخی کاستی های اجرای آن. فصلنامه پژوهش های اقتصادی ایران، ۷(۲۵): ۱۹-۲۷.

هاشمی، م. ۱۳۸۳. عوامل مؤثر بر موفقیت واحدهای مرغداری های گوشتی. اقتصاد کشاورزی و توسعه، ۱۲(۳۵): ۶۷-۹۰.

یعقوبی، ج. و قاسمی، ج. ۱۳۸۸. بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت کارآفرینان بخش کشاورزی و راهکارهای حمایت از آن ها: مطالعه موردی استان زنجان. مجله تعاون، ۲۰(۲۰۳): ۸۵-۱۰۵.

Altman, E.I. 1968. Financial ratio, discriminate analysis and the prediction of corporate Bankruptcy. *The Journal of Finance*, 23:589-609.

Bakan, I. & yildiz, B. 2009. Innovation strategies and innovation problem in small and medium- sized enterprises :an empirical study. *International Studies in Entrepreneurship*, 21:61-82.

- Beaver, W. 1966. Financial ratios as predictors of failure. *Empirical Research in Accounting Selected Studies*, 4:71-111.
- Cassia, L. & Colombelli, A. 2009. Growth factors in small and medium- sized enterprises :The case of an Italian region. department of economics and Technology Management University of Bergamo, Italy, 2009.
- Deakin, E. 1972. A discriminate analysis or predictors of business failure. *Journal of Accounting Research*,1:79-81.
- Hair, J.F., Anderson, A.E., Tatham, R.L. and Black, W.C. 1992. Multivariate data analysis with readings. Third Edition. NewYork: MacMillan.
- Klaas, B. S, Klimchak & M. Semadeni, M. 2010.The adoption of human capital services by for small and medium- sized enterprises :a diffusion of innovation perspective. *Journal of Business Venturing*, 25:349.
- Lovea, P. & Edwards, J.D. 2004.Industry –centric benchmarking of information technology benefits, costs and risks for small and medium- sized enterprises in construction , *Automation in Construction* , 13:508.
- Sadowski, B.M. , Maitland, C. & Dongenc, J. 2002. Strategic use of the internet by small and Medium- sized enterprises: an exploratory study. *Information Economic and Policy*, 14:76 -90.
- Springate, G.L. 1978. Predicting the possibility of failure in a Canadian firm. Unpublished Master of Business Administration Project. Simon Fraser University.
- Yanaw, B. 2002. Productivity dynamic of small and medium- sized enterprises in Taiwan. *Small Business Economics*, 4: 18:69.